

NATUURTOETS

ACHTERLAND 6/7 LIESVELD

NATUURTOETS ACHTERLAND 6/7 LIESVELD

Uitgebracht aan: De heer J. de Jong
Peppelweg 2
2964 LC GROOT-AMMERS

Uitgebracht door: Aequator Groen & Ruimte bv
De Drieslag 25
8251 JZ Dronten

Contactpersoon: André de Bonte
06 531 51 731

Auteur(s): Marijke van der Tol - Beris

Versie: Definitief

Datum: 23 februari 2011

Gecontroleerd door: André de Bonte

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Leeswijzer	1
1.3	Methode	1
2	HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE IN HET PLANGEBIED	2
2.1	Huidige situatie in het plangebied	2
2.2	Toekomstige situatie in het plangebied	3
3	BESCHERMDE SOORTEN	4
3.1	Beschermde soorten in de (ruime) omgeving van het plangebied	4
3.2	Toets Flora- en Faunawet	7
4	BESCHERMDE GEBIEDEN	9
4.1	Ligging van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden	9
4.2	Toets Natuurbeschermingswet 1998	10
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11
5.1	Beschermde soorten	11
5.2	Beschermde gebieden	11
6	LITERATUUR	12

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De heer De Jong is voornemens om op de locatie Achterland 6/7, 2964 LA Liesveld, de bestaande woningen en agrarische gebouwen te slopen. Er zullen vier nieuwe woningen gebouwd worden.

In deze fase van de planvorming is het wettelijk verplicht, om de voorgenomen maatregelen te toetsen aan de Flora- en Faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en de regelgeving rondom de Ecologische Hoofdstructuur.

Het doel van dit onderzoek is bepalen of de sloop van de woningen en agrarische gebouwen in strijd is met de Natuurbeschermingswet 1998, regelgeving rondom de Ecologische Hoofdstructuur en de Flora- en Faunawet. In bijlage I wordt de Flora- en Faunawet toegelicht en worden enkele belangrijke verbodsbepalingen omschreven. Bijlage II geeft uitleg over de Natuurbeschermingswet 1998.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige en toekomstige situatie in het plangebied. Hoofdstuk 3 gaat in op de door de wet beschermde soorten planten en dieren, die mogelijk in het plangebied en de omgeving van het plangebied voorkomen. In hoofdstuk 4 worden de plannen getoetst aan de Natuurbeschermingswet 1998 en de regelgeving rondom de Ecologische Hoofdstructuur. In hoofdstuk 5 worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

1.3 Methode

Om eventuele conflicten met de bestaande wetgeving te verduidelijken zijn tijdens dit onderzoek onderstaande stappen doorlopen:

- Informatie over de voorgenomen plannen is verstrekt door de opdrachtgever.
- Met behulp van verspreidingsgegevens (literatuur en internet) is onderzocht, welke door de wet beschermde soorten dieren en planten in de (ruime) omgeving van het plangebied voorkomen.
- Tijdens het veldbezoek op 16 februari 2011 is bepaald, welke van bovengenoemde soorten inderdaad geschikt leefgebied en foerageergebied vinden in het plangebied.
- Op www.rijksoverheid.nl en www.zuid-holland.nl is gekeken naar de ligging van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden en de Ecologische Hoofdstructuur.

2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE IN HET PLANGEBIED

2.1 Huidige situatie in het plangebied

Het plangebied bestaat uit twee locaties: Achterland 6/7 en Achterland 8A, 2964 LA Liesveld. Op de locatie Achterland 6/7 staan een oude bedrijfswoning met aangebouwde stal en twee oude stallen. Sinds drie jaar is deze locatie verlaten, al wordt één van de stallen nog door de kinderen van de eigenaar als hanghok gebruikt. Op locatie Achterland 8A staan twee stallen. Één van deze twee stallen is op dit moment in gebruik en herbergt 21 koeien. In Figuur 1 staat een bovenaanzicht van de bestaande situatie. De foto's in Figuur 2 en 3 geven een indruk van het plangebied.

Ten noorden van het plangebied ligt een brede sloot. De percelen achter deze sloot zijn in gebruik als weiland. Aan de zuidzijde wordt het plangebied begrensd door een weg. Aan de overzijde van deze weg liggen weilanden en sloten.

Figuur 1 Bovenaanzicht van de huidige situatie op locatie Achterland 6/7 (3, 4, 5 en 6) en Achterland 8A (1 en 2).

Figuur 2 Huidige situatie op locatie Achterland 8 A met de achterzijde van stal 1 (links) en stal 2

Figuur 3 Huidige situatie op locatie Achterland 6/7.

Linksboven: stal 3

Rechtsboven: woonhuis 4

Linksonder: stal 4 (aangebouwd aan het woonhuis) en stal 5

Rechtsonder: stal 6

2.2 Toekomstige situatie in het plangebied

De heer De Jong is voornemens om de bestaande stallen en de bedrijfswoning te slopen. Op de locaties Achterland 6/7 en Achterland 8A zullen vier nieuwe woningen gerealiseerd worden. Figuur 4 geeft een indruk van de toekomstige situatie. Er worden geen sloten gedempt en geen bomen geroid.

Figuur 4 Toekomstige situatie in het plangebied

3 BESCHERMDE SOORTEN

Met behulp van verspreidingsgegevens (zie literatuurlijst) is gekeken welke door de wet beschermde soorten planten en dieren in de ruime en directe omgeving van het plangebied voorkomen. Het kilometerhok waarin het plangebied ligt (oppervlakte 5x5 kilometer) is aangewezen als directe omgeving van het plangebied. De aanliggende kilometerhokken (oppervlakte 15x15 kilometer) zijn aangewezen als ruime omgeving van het plangebied. Tijdens het veldbezoek op 16 februari 2011 is vervolgens bepaald, welke van deze soorten geschikt leefgebied vinden in het plangebied.

3.1 Beschermde soorten in de (ruime) omgeving van het plangebied

Vogels

Tijdens het veldbezoek op 16 februari 2011 zijn waarnemingen gedaan van kolgans/grauwe gans, meeuw, houtduif en koolmees op geluid, en kauw, merel, ekster, wilde eend, knobbelzwaan en meerkoet op zicht.

Aangenomen wordt dat enkele algemene vogelsoorten, zoals koolmees, houtduif of merel in het plangebied tot broeden komen. Er zijn geen vogelnesten in of op de stallen en bedrijfswoning waargenomen.

Vleermuizen

Uit verspreidingsgegevens blijkt het voorkomen van de zwaar beschermde gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en ruige dwergvleermuis in de directe omgeving van het plangebied.

Door het jaar heen maken vleermuizen gebruik van verschillende verblijfplaatsen. Een verblijfplaats is een plek waar één of meerdere individuen overdag verblijven. Vleermuizen kennen diverse soorten verblijfplaatsen: de winter wordt door verschillende individuen samen slapend doorgebracht in het winterverblijf. In het voorjaar, de zomer en het najaar kennen vleermuizen kraam-, zomer- en tussenverblijfplaatsen. Deze tussenverblijfplaatsen worden gebruikt in de overgang van zomer- naar winterseizoen en winter- naar zomerseizoen. De locatie van de verblijfplaats is soortafhankelijk.

Niet alleen verblijfplaatsen zijn van belang voor vleermuizen. Om zich te oriënteren tijdens de vlucht maken vleermuizen gebruik van elementen en lijnen in het landschap. In de volgende alinea's wordt de ecologie van de bovengenoemde vleermuizen beschreven.

Ecologie

Verblijfplaatsen van *gewone dwergvleermuis* zijn voornamelijk in spouwmuren van gebouwen aangetroffen, of achter betimmering, achter daklijsten en onder dakpannen. Enkele individuen zijn waargenomen terwijl zij in een boom verbleven. Winterverblijven zijn meestal vorstvrij, warmer en droog. Bij vorst zoeken de dieren verwarmde huizen op. De soort jaagt in gesloten tot halfopen landschappen, in dorpen en steden, parken en tuinen (Janssen & Schaminée, 2008; Limpens *et al*, 1997).

De *ruige dwergvleermuis* is een soort van half open, bosrijke landschappen. Waterpartijen en beschutte oevers vormen een belangrijk onderdeel van het leefgebied. Bebouwing en open gebied worden over het algemeen niet als jachtgebied gebruikt. Nederland is voor de soort belangrijk als paar-

en overwinteringsgebied. De soort verblijft over het algemeen in boomholten (Janssen & Schaminée, 2008; Limpens *et al*, 1997).

Meervleermuizen verblijven steevast in de nabijheid van waterrijke gebieden, in diverse typen gebouwen. Kraamkolonies zijn aangetroffen in spouwmuren en op zolders. Paar- en winterverblijfplaatsen zijn tot nu toe alleen in ondergrondse objecten aangetroffen, zoals in de mergelgroeven in Limburg. Het is onbekend of meervleermuizen ook in de winter in spouwmuren verblijven. Tijdens de vlucht worden houtwallen, waterwegen en andere structuren in het landschap gevolgd (Janssen & Schaminée, 2008; Limpens *et al*, 1997).

In de zomer verblijven *gewone grootoorvleermuizen* op warme zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen. Ook zijn verblijfplaatsen in bomen aangetroffen. Overwinterende gewone grootoorvleermuizen zijn in grotten, groeven en op warme zolders aangetroffen. Hoewel de soort tijdens de jacht lijnen in het landschap volgt, is de binding met het landschap laag (Janssen & Schaminée, 2008; Limpens *et al*, 1997).

De *laatvlieger* is een algemene soort die overal in Nederland in gebouwen wordt aangetroffen. De soort heeft een voorkeur voor relatief open gebied. Het is een typische soort van agrarisch gebied en de rand van de bebouwde omgeving (Janssen & Schaminée, 2008; Limpens *et al*, 1997).

Mogelijke verblijfplaatsen in het plangebied

Op locatie Achterland 8A staan twee stallen. De muren van stal 1 (zie figuur 2) zijn opgebouwd uit golfplaten en hout. Het dak bestaat eveneens uit golfplaten. In deze stal zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig.

De muren van stal 2 (zie figuur 2) bestaan uit damwand (voorzijde van het gebouw), enkelsteens baksteen en hout. Het dak bestaat uit golfplaten. In deze stal zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig.

De muren van stal 3 (zie figuur 3) zijn enkelsteens baksteen en hout (bovenzijde van de muren). Het dak bestaat uit golfplaten. In deze stal zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig.

De muren van de bedrijfswoning en de stal (4, zie figuur 3) bestaan uit enkelsteens baksteen. De muren zijn niet geïsoleerd. Het dak is bedekt met dakpannen. Onder de dakpannen is houten betimmering en stro aanwezig. Tussen de dakpannen en de houten betimmering is geen ruimte voor mogelijke verblijfplaatsen voor vleermuizen. Op de zoldering zijn geen sporen aangetroffen van vleermuizen.

De muren van de stal bij de bedrijfswoning (5, zie figuur 3) bestaan uit enkelsteens baksteen en hout. Aan de binnenzijde van de muren is isolatie bevestigd. Het dak bestaat uit golfplaten. Een gedeelte van deze stal is ingestort door sneeuw, afgelopen winter. Deze stal biedt geen geschikte verblijfplaatsen aan vleermuizen.

De laatste stal (6, zie figuur 3) heeft enkelsteens bakstenen muren en een dakbedekking van golfplaten. Aan de binnenzijde is het dak afgewerkt met asbestplaten. Deze stal biedt geen geschikte verblijfplaatsen aan vleermuizen.

Tot drie jaar geleden waren de gebouwen in gebruik. In deze periode was sprake van een rattenplaag. Sporen van de ratten zijn duidelijk zichtbaar, bijvoorbeeld in stal 5. In deze stal is een groot gedeelte van de isolatie aan de binnenzijde van de muur weg geknaagd. De twee stallen op locatie Achterland 8A worden nog steeds bewoond door ratten. Dit is zichtbaar door holen die zijn uitgegra-

ven bij de ingang van de stal. Vanwege de hoge abundantie van ratten wordt niet aangenomen dat vleermuizen aanwezig zijn in het plangebied Achterland 6/7 of het plangebied Achterland 8A.

Voerageergebied

Het plangebied biedt geen geschikt voerageergebied aan vleermuizen.

Overige zoogdieren

In het verleden zijn waarnemingen gedaan van de licht beschermde aardmuis, dwergspitsmuis, hermelijn, huisspitsmuis, rosse woelmuis en tweekleurige bosspitsmuis en de zwaar beschermde waterspitsmuis in de ruime omgeving van het plangebied (Janssen & Schaminée, 2008; Broekhuizen *et al*, 1992; www.zoogdieratlas.nl). Daarnaast is het voorkomen bekend van de licht beschermde bosmuis, dwergmuis, bunzing, egel, gewone bosspitsmuis, haas, konijn, mol, veldmuis, vos, wezel, woelrat en de zwaar beschermde bever in de directe omgeving van het plangebied (Janssen & Schaminée, 2008; Broekhuizen *et al*, 1992; www.zoogdieratlas.nl).

Belangrijke eisen van de bever aan zijn leefgebied zijn bos met jong hout, diep water en oevers die over land moeilijk bereikbaar zijn. De toegang tot de burcht ligt meestal onder het wateroppervlak. De bever bouwt dammen in stromend water met wisselende waterstanden, zodat het water rond de burcht op peil blijft (Janssen & Schaminée, 2008).

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan de bever. Wel biedt het plangebied mogelijk geschikt leefgebied aan enkele licht beschermde soorten zoogdieren, zoals egel of gewone bosspitsmuis.

Vissen

Uit verspreidingsgegevens blijkt het voorkomen van de zwaar beschermde grote modderkruiper in de ruime omgeving van het plangebied (www.ravon.nl). Daarnaast zijn in het verleden waarnemingen gedaan van de middelzwaar beschermde kleine modderkruiper en de zwaar beschermde bittervoorn en rivierprik in de directe omgeving van het plangebied (www.ravon.nl).

Kleine modderkruipers zijn typische bodemvoerageerders en komen voor in een groot aantal watertypen. Jonge kleine modderkruipers hebben een voorkeur voor smalle sloten met ondiepe oeverzones (Janssen & Schaminée, 2008; De Nie, 1997). De Bittervoorn is een soort van stilstaand water met een gevarieerde plantengroei. Het voorkomen van schilders- en zwanemossel wordt als noodzakelijke voorwaarde genoemd voor het paaibiotop (Janssen & Schaminée, 2008; De Nie, 1997). Rivierprik groeit als jonge vis op in zoet water en trekt daarna zeewaarts. De paaiplaatsen liggen in de midden- en bovenlopen van grote rivieren. Overdag schuilen de volwassen dieren tussen stenen en onder overhangende oevers (Janssen & Schaminée, 2008; De Nie, 1997).

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten vissen.

Amfibieën

In het verleden zijn de zwaar beschermde kamsalamander in de ruime omgeving, en de lichtbeschermde bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker en de zwaar beschermde rugstreeppad en heikikker waargenomen in de directe omgeving van het plangebied (www.ravon.nl).

De rugstreeppad is een pioniersoort die voorkomt in terreinen met een hoge dynamiek. Voorbeelden van deze terreinen zijn natuurlijke wateren in duinen en uiterwaarden, en bouwterreinen, groeven en zand- en kleiafgravingen. Hoogveen wordt grotendeels gemeden. Kenmerkend is het onbeschaduwde, laagbegroeide tot volledig onbegroeide milieu (Creemers & van Delft, 2009).

Het typische habitat van de heikikker bestaat in West Europa uit vochtige gebieden: hoog- en laagveen, moeras en uiterwaarden. De soort heeft een voorkeur voor relatief voedselarm water. Voedselrijke sloten met krooslagen worden gemeden. Buiten de voortplantingsperiode verblijven de dieren in vochtige, hoge en dichte vegetaties, zoals vochtige heide, pijpenstrootjevegetatie en kruidenrijk vochtig grasland. Het landhabitat bevindt zich in de onmiddellijke nabijheid van het voortplantingswater tot op een afstand van 300 meter. In het agrarisch gebied heeft de heikikker een voorkeur voor verwilderde greppels met water, houtwallen met sloten en extensief weiland en elzenbosjes (Creemers & van Delft, 2009).

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten amfibieën.

Reptielen

Uit verspreidingsgegevens is het voorkomen van de zwaar beschermde ringslang in de ruime omgeving van het plangebied bekend (www.ravon.nl).

Ringslang is gebonden aan waterrijke milieus, voornamelijk op zandgronden en op de overgangen van zandgrond naar veen- en kleigronden. Leefgebieden worden gekenmerkt door ruimtelijke variatie en kleinschaligheid (Creemers & van Delft, 2009).

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten reptielen.

Ongewervelden

Uit literatuurgegevens is het voorkomen bekend van de zwaar beschermde rivierrombout in de ruime en de zwaar beschermde groene glazenmaker in de directe omgeving van het plangebied. Groene glazenmaker plant zich uitsluitend voort in dichte vegetaties van krabbescheer in sloten en plassen. De soort werd vroeger ook in de uiterwaarden van de grote rivieren aangetroffen, maar komt tegenwoordig over het algemeen alleen voor in laagveengebieden (Bos & Wasscher, 1997; www.groeneglazenmaker.nl).

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten ongewervelden.

Planten

De grond rondom de schuren is voornamelijk verhard. Bij de bedrijfswoning ligt een tuin met sierplanten. In het plangebied zijn diverse algemene plantensoorten aangetroffen, zoals pitrus, hondsdrif en fluitenkruid.

3.2 Toets Flora- en Faunawet

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn diverse soorten vogels op zicht en geluid waargenomen. Naar verwachting vinden diverse algemene soorten broedgelegenheid in het plangebied. Daarnaast zullen de wei-

landen en sloten ten zuiden en ten noorden van het plangebied broedgelegenheid bieden aan bijvoorbeeld wilde eend, meerkoet en knobbelzwaan. Om te voorkomen dat verstoring van broedende vogels optreedt, dienen de werkzaamheden buiten het broedseizoen aan te vangen. Het broedseizoen loopt van maart tot en met juli.

Vanwege de verstoring door de bouwwerkzaamheden wordt niet verwacht dat vogels gaan broeden in het plangebied. Indien dit toch het geval is, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd, totdat de jonge vogels zijn uitgevlogen.

Vleermuizen

In het plangebied zijn geen sporen van vleermuizen of verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. De muren en daken van de panden bieden geen geschikte verblijfplaatsen aan vleermuizen. Vanwege de recente rattenplaag wordt het plangebied naar alle waarschijnlijkheid gemedend door vleermuizen.

Overige zoogdieren

Het plangebied biedt mogelijk geschikt leefgebied voor enkele licht beschermde soorten zoogdieren, zoals egel of gewone bosspitsmuis. In de omgeving van het plangebied is voldoende vervangend leefgebied aanwezig, in de vorm van weilanden, oeverbegroeiing en bomen. Daarnaast zullen de dieren opnieuw leefgebied vinden in de tuinen bij de vier nieuwe woningen. Ten slotte geldt voor de licht beschermde soorten een vrijstelling van ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen. De plannen veroorzaken daarom geen conflict met de wetgeving.

Vissen, amfibieën en reptielen

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten vissen, amfibieën of reptielen.

Ongewervelden

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan beschermde soorten ongewervelden.

Planten

Het plangebied biedt geen geschikte leefomgeving aan beschermde soorten planten.

Ecologische Hoofdstructuur

Binnen de ecologische Hoofdstructuur (EHS) geldt het “nee, tenzij”principe; ingrepen mogen worden uitgevoerd, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en de resterende schade wordt gecompenseerd. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de EHS. Percelen op een afstand van 500 meter maken wel onderdeel uit van de EHS.

Het slopen van de woningen en de agrarische gebouwen heeft geen invloed op de hydrologie of de geologie van de omgeving. Daarnaast zullen deze plannen niet zorgen voor aantasting van de EHS. Gezien de kleinschaligheid en de aard van de voorgenomen werkzaamheden zullen deze geen invloed hebben op percelen die onderdeel uitmaken van de EHS.

Nationaal Landschap

Het plangebied maakt deel uit van Nationaal Landschap Het Groene Hart. Binnen een Nationaal Landschap is ruimtelijke ontwikkeling mogelijk, mits de kernkwaliteiten van het landschap niet worden aangetast.

4.2 Toets beschermde gebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura2000 gebied, een beschermd natuurmonument of de Ecologische Hoofdstructuur. Rekening houdend met de aard van de plannen en de kleinschaligheid zullen de voorgenomen werkzaamheden geen invloed hebben op het nabijgelegen beschermde natuurmonument Smoutjesvlietlanden, of de EHS. Daarom treden er geen conflicten op met de Natuurbeschermingswet 1998 en de regelgeving rondom de Ecologische Hoofdstructuur.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Beschermde soorten

Om verstoring van broedende vogels te voorkomen, dienen de sloop- en bouwwerkzaamheden aan te vangen buiten het broedseizoen. Het broedseizoen loopt van halverwege maart tot en met juli.

5.2 Beschermde gebieden

Er worden geen conflicten verwacht met de Natuurbeschermingswet 1998 en regelgeving rondom de Ecologische Hoofdstructuur.

6 LITERATUUR

- Bos B. en Wasscher, M. (1997) Veldgids Libellen, KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Broekhuizen *et al.* (1992) Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht
- Bruijn, J. de. (2006) Inventarisatie van de noordse woelmuis en de waterspitsmuis in de gebieden groene punt, schapenwei en breede water (voornes Duin). Inventarisatie in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Strix/NWC, Dordrecht.
- Bruyne, R. de (2004) Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Creemers R., Van Delft, J. (2009) De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse Fauna 9, KNNV Uitgeverij Utrecht
- Cuppen, J.G.M., G. van Dijk, B. Koese & O. Vorst (2006) De brede geelgerande waterroofkever *Dytiscus latissimus* in Zuidwest-Drenthe. – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- De Nie, H.W. (1997) Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen, Media Publishin, Doetinchem.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2007) Waarnemingen-verslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen, EIS-Nederland, Assen.
- Gmelig Meyling, A.W., de Bruyne, R.H., Boesveld, A. (2009) Onderzoek naar de verspreiding van de Wijn-gaardslak *Helix pomatia* op basis van bestaande gegevensbronnen, Stichting ANNEMOON
- Janssen en Schaminée (2004) Europese Natuur in Nederland, Soorten van de habitatrichtlijn, KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Huijbregts, H. (2004a) Gestreepte waterroofkever *Graphoderus bilineatus* (Degeer, 1774). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Huijbregts, H. (2004b) Heldenbok *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758. – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Huijbregts, H. (2004c) Juchtleerkever *Osmoderma eremita* (Scopoli, 1763). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Kalkman, V.J. (2004) Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Ketelaar, R., Ruiter, E.J., Uilhoorn, H.M.G. (2007) Habitatkeuze van de Noordse winterjuffer (*Sympecma paedisca*) in Nederland, Brachytron 11
- Limpens *et al.* (1997) Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie, Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht
- Ministerie van LNV en VROM (2008) Spelregels EHS, beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS, brochure
- Smit, J.T. Het vliegend hert (2005) www.science.naturalis.nl.
- Smit, J.T. (2007) Actuele en potentiële verspreiding van het vliegend hert in Nederland. – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Timmermans *et al.* (2004) Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758), EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Van Loon, A.J. (2004) Zwartrugbosmier *Formica pratensis* Retzius, 1783.-EIS-Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Van Loon, A.J. (2004) Kale bosmier *Formica polyctena* Förster, 1850.-EIS-Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Van Loon, A.J. (2004) Stronkmier *Formica truncorum* Fabricius, 1804.-EIS-Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Van Loon, A.J. (2008) Behaarde bosmier *Formica rufa* Linnaeus, 1758, Uit: Kalkman, 2008, De soorten van het leefgebiedenbeleid, EIS-Nederland.

www.zuid-holland.nl
www.natuurkalender.nl
www.rijksoverheid.nl

www.ravon.nl
www.vleermuisnet.nl
www.vlinderstichting.nl

www.wetten.overheid.nl
www.zoogdiervereniging.nl
www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE I: FLORA- EN FAUNAWET EN RODE LIJSTEN

1. Uitleg over de Flora- en Faunawet (minInv.nl)

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en Faunawet in werking. De wet, waarin EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde soorten zijn opgenomen, regelt de bescherming van plant- en diersoorten in Nederland.

Doel

Het doel van de wet is het behouden en beschermen van in het wild levende plant- en diersoorten, waarbij het “nee tenzij” principe als uitgangspunt dient. Alle activiteiten die een negatieve invloed hebben op beschermde plant- en diersoorten zijn dus verboden. Van dit verbod kan onder voorwaarden worden afgeweken.

Verbodsbepalingen (wetten.overheid.nl)

Het is verboden:

- Planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (Artikel 8).
- Dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (Artikel 9).
- Dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten (Artikel 10).
- Nesten, hollen, of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (Artikel 11).
- Eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (Artikel 12).

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat menselijke activiteiten niet nadelig mogen zijn voor zowel beschermde als niet beschermde plant- en diersoorten en is dus altijd van toepassing. Wanneer het niet mogelijk is om negatieve gevolgen te voorkomen, dienen de gevolgen beperkt te worden of ongedaan gemaakt te worden.

Beschermde leefomgeving

Het is, middels de Flora- en Faunawet, voor provincies mogelijk om plaatsen aan te wijzen die dienen als beschermde leefomgeving. Hierdoor kunnen plaatsen die belangrijk zijn voor het voortbestaan van plant- en/ of diersoorten worden beschermd.

Bescherming via 3 categorieën (zie bijlage III)

Of een soort voor bescherming in aanmerking komt hangt onder andere af van de mate waarin de soort met uitsterven bedreigd is en de zeldzaamheid. Vogelsoorten zijn niet in de tabellen opgenomen omdat de lijst erg lang zou worden, aangezien alle vogelsoorten (m.u.v. exoten) in Nederland beschermd zijn. Plant- en diersoorten worden beschermd aan de hand van 3 tabellen:

- **Tabel 1**
In deze tabel staan de licht beschermde soorten. Het betreft met name beschermde, maar algemeen voorkomende soorten. Voor de soorten in deze tabel is vrijstelling mogelijk. Het verlenen van vrijstelling doet geen afbreuk aan de huidige, gunstige staat van instandhouding. Er dient echter voor deze soorten wel rekening te worden gehouden met de zorgplicht.
- **Tabel 2**
In deze tabel staan de middelzwaar beschermde soorten. Voor de soorten in tabel 2 geldt een vrijstelling wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode. De vereiste gedragscode moet ter goedkeuring zijn ingediend bij het ministerie van LNV. In de gedragscode wordt aangegeven hoe werkzaamheden worden uitgevoerd zodanig dat schade aan soorten geminimaliseerd wordt. Als er geen gedragscode is, moet bij overtreding een ontheffing worden aangevraagd.
- **Tabel 3**
In deze tabel staan de zwaar beschermde soorten. Wanneer verbodsbepalingen worden overtreden dient een ontheffing te worden aangevraagd. Deze wordt volgens een uitgebreide toetsing beoordeeld, waarbij wordt nagegaan of de ingreep afbreuk doet aan de huidige, gunstige staat van instandhouding, of er alternatieven zijn en of er sprake is van een in de wet genoemd belang.

Vogels

Alle vogels, met uitzondering van exoten, zijn in Nederland beschermd. Het is dan ook verboden om werkzaamheden uit te voeren waarbij vogels gedood of verontrust worden, of waarbij nesten of verblijfplaatsen worden verstoord. Het is verboden om gedurende het broedseizoen activiteiten te ondernemen die een negatief effect hebben op broedvogels.

2. Rode Lijsten (www.minInv.nl)

Op de Rode Lijsten staan soorten die zich in Nederland voortplanten. Het gaat daarbij om soorten die speciale aandacht nodig hebben om te voorkomen dat ze met uitsterven bedreigd raken. De Rode Lijsten hebben een signaleringsfunctie en ze hebben geen juridische status. Soorten die op de Rode Lijst staan hebben niet per definitie een beschermingsstatus. Daarvoor is opname onder de Flora- en Faunawet nodig. De soorten worden verdeeld in 8 categorieën:

- Uitgestorven op wereldschaal
- In het wild uitgestorven op wereldschaal
- Verdwenen uit Nederland
- In het wild verdwenen uit Nederland
- Ernstig bedreigd
- Bedreigd
- Kwetsbaar
- Gevoelig

BIJLAGE II: BESCHERMDE GEBIEDEN EN DE NATUURBESCHERMINGSWET

Door waardevolle natuurgebieden te beschermen kunnen bijzondere plant- en diersoorten in Nederland beter overleven. Gebiedsbescherming betekent dat gebieden met bijzondere natuurwaarden wettelijk beschermd zijn.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het ministerie van LNV heeft in 1990 de EHS geïntroduceerd. Het doel van de Ecologische Hoofdstructuur is de instandhouding en ontwikkeling van natuurgebieden en de daarin voorkomende soorten. Het bestaat uit een netwerk van natuurgebieden in Nederland. De EHS is opgebouwd uit bestaande gebieden, zoals de Veluwe, en wordt uitgebreid met de ontwikkeling van nieuwe natuur. Variatie in verschillende typen natuur zijn daarbij belangrijk. Om verschillende typen natuur te verbinden wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld ecoducten en faunapassages.

Binnen de EHS zijn geen ingrepen mogelijk. Alleen bij groot maatschappelijk belang kan het Rijk de functie natuur laten wijken voor andere functies.

Natura 2000

De Natura 2000 is een netwerk van natuurgebieden in Europa en vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Het doel van Natura 2000 is de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die in Europa van belang zijn. Een aantal gebieden in Nederland zijn van internationaal belang, zoals de Waddenzee. Daarnaast heeft Nederland de verantwoordelijkheid voor bijvoorbeeld de Noordse woelmuis, aangezien deze soort alleen in Nederland voorkomt. Voor het overleven van deze soort zijn onder andere de Natura 2000 gebieden "Grote Wielen" in Friesland belangrijk.

Nationale Parken

Er zijn in Nederland 20 Nationale Parken. Een Nationaal Park is een aaneengesloten gebied van minimaal 1000 hectare en geselecteerd vanwege de voor Nederland bijzondere natuurwaarde. Bijna alle Nationale Parken zijn onderdeel van Natura 2000 en/ of de EHS.

Nationale Landschappen

Er zijn in Nederland 20 Nationale Landschappen. Deze gebieden zijn uniek door de combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen. Behoud, beheer en versterking van landschap, natuur en cultuurhistorie is belangrijk. In Nationale Landschappen wordt gewoond en gewerkt en het zijn daarom geen beschermde natuurgebieden. Binnen een Nationaal Landschap zijn ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, mits de belangrijkste landschappelijke kwaliteiten niet worden aangetast.

Binnen de Nationale Landschappen liggen natuurgebieden die onderling verbonden zijn door bijvoorbeeld singels en beken. Het netwerk heeft een hoge natuurwaarde en is een mooi aanvulling op de EHS. Een aantal soorten, zoals een aantal weidevogels, is in sterke mate afhankelijk van deze cultuurlandschappen.

Wetlands

De wetlands en de plant- en diersoorten die in de wetlands voorkomen worden beschermd door het Ramsar Verdrag. In dat Verdrag uit 1971 worden wetlands omschreven als: “waterrijke gebieden, moerassen, vennen, veen- of plasgebieden, natuurlijk of kunstmatig, met stilstaand of stromend water, zoet, brak, of zout, met inbegrip van zeewater, waarvan de diepte bij eb niet meer is dan 6 meter.” Wetlands hebben belangrijke functies voor de natuur, zoals:

- Vanwege de ligging zijn ze belangrijk voor vele trekvogels;
- Ze dienen als kraamkamer voor vissen en andere zeedieren;
- Ze zijn belangrijk voor de mens (visserij, recreatie, scheepvaart, etc.).

In Nederland ligt circa een miljoen hectare aan wetlands. Alle wetlands die zijn aangemeld bij het Ramsar bureau zijn door Nederland ook aangewezen als Natura 2000 gebied en vallen daardoor onder de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

Om de Natura 2000 gebieden in stand te houden en te kunnen beschermen is het nodig dit wettelijk te onderbouwen. De natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van natuurgebieden in Nederland. De wet is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Hierdoor zijn de internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en diverse verdragen in de nationale regelgeving veranderd. Werkzaamheden die negatieve effecten hebben op Natura 2000 gebieden zijn verboden, tenzij de provincie vergunning verleent.

Voor alle Natura 2000 gebieden dient een aanwijzingsbesluit te worden opgesteld, waarin is opgenomen wat de instandhoudingsdoelen zijn. Op basis van deze doelen worden beheersplannen ontwikkeld.

Onderzoek is noodzakelijk om na te gaan of werkzaamheden in en rondom Natura 2000 gebieden negatief effect hebben op instandhoudingsdoelen of de kwalificerende waarden van het gebied. Op de vraag of er een significant negatief effect bestaat zijn 3 antwoorden mogelijk:

1. Er is zeker geen negatief effect. Er is dan ook geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig.
2. Er is mogelijk een negatief effect, maar dit is zeker niet significant. In dat geval volstaat een verslechterings- of verstoringstoets.
3. Er is kans op een significant negatief effect. Vergunningverlening is daarbij aan de orde en een passende beoordeling is noodzakelijk.

BIJLAGE III BESCHERMDE SOORTEN IN EN OM HET PLANGEBIED

Tabel 1: Licht beschermde soorten

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
AMFIBIEN				
Bruine kikker				
Gewone pad				
Kleine watersalamander				
Meerkikker				
Middelste groene kikker				
MIEREN				
Behaarde rode bosmier				
Kale rode bosmier				
Stronkmier				
Zwartrugbosmier				
PLANTEN				
Aardaker				
Akkerklokje				
Brede wespenorchis				
Breed klokje				
Dotterbloem				
Gewone vogelmelk				
Grasklokje				
Grote kaardenbol				
Kleine maagdenpalm				
Knikkend vogelmelk				
Koningsvaren				
Slanke sleutelbloem				
Zwanebloem				
SLAKKEN				
Wjingaardslak				
ZOOGDIEREN				
Aardmuis				
Bosmuis				
Dwergmuis				
Bunzing				
Dwergspitsmuis				
Egel				
Gewone bosspitsmuis				
Haas				
Hermelijn				
Huisspitsmuis				
Konijn				
Mol				
Ondergrondse woelmuis				
Ree				
Rosse woelmuis				
Tweekleurige bosspitsmuis				
Veldmuis				
Vos				
Wezel				
Woelrat				

* Binnen 15 x 15 km

** Binnen 5 x 5 km

Tabel 2: Middelzwaar beschermde soorten

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
AMFIBIEN				
Alpenwater-salamander				
KEVERS				
Vliegend hert				
KREEFTACHTIGEN				
Rivierkreeft				
PLANTEN				
Aangebrande orchis	R			
Aapjesorchis	R			
Bergklokje				
Bergnachtorchis	R			
Bijenorchis				
Blaasvaren	R			
Blauwe zeedistel				
Bleek bosvogeltje	R			
Bokkenorchis	R			
Brede orchis	R			
Bruinrode wespenorchis	R			
Daslook				
Dennenorchis	R			
Duitse gentiaan	R			
Franjgentiaan	R			
Geelgroene wespenorchis	R			
Gele helmbloem				
Gevlekte orchis	R			
Groene nachtorchis	R			
Groensteel	R			
Grote keverorchis	R			
Grote muggenorchis	R			
Gulden sleutelbloem	R			
Harlekijn	R			
Herfstschoeforchis	R			
Hondskruid	R			
Honingorchis	R			
Jeneverbes	R			
Klein glaskruid				
Kleine keverorchis	R			
Kleine zonnedaauw	R			
Klokjesgentiaan	R			
Kluwenklokje	R			
Koraalwortel	R			
Kruisbladgentiaan	R			
Lange ereprijs				
Lange zonnedaauw	R			
Mannetjesorchis	R			
Maretak				
Moeraswespen-orchis	R			
Muurbloem	R			
Pamassia	R			
Pijlscheefkelk	R			
Poppenorchis	R			
Prachtklokje				
Purperorchis	R			
Rapunzelklokje	R			
Rechte driehoeksvaren	R			

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
Rietorchis				
Ronde zonnedaauw	R			
Rood bosvogeltje	R			
Ruig klokje				
Schubvaren	R			
Slanke gentiaan	R			
Soldaatje				
Spaanse ruiter	R			
Steenanjer	R			
Steenbreekvaren				
Stengelloze sleutelbloem	R			
Stengelomvattend havikskruid	R			
Stijf hardgras	R			
Tongvaren				
Valkruid	R			
Veenmosorchis	R			
Veldgentiaan	R			
Veldsalie	R			
Vleeskleurige orchis	R			
Vliegenorchis	R			
Vogelnestje	R			
Voorjaarsadonis				
Wantsenorchis	R			
Waterdrieblad	R			
Weideklokje	R			
Welriekende nachtorchis	R			
Wilde gagel	R			
Wilde herfsttijloos				
Wilde kievitsbloem	R			
Wilde marjolein				
Wit bosvogeltje	R			
Witte muggenorchis	R			
Zinkviooltje	R			
Zomerklokje	R			
Zwartsteel				
REPTIELEN				
Levendbarende hagedis				
VISSSEN				
Kleine modderkruiper				
Meerval				
Rivierdonder-pad				
VLINDERS				
Moerasparel- moervlinder	R			
Vals heideblauwtje	R			
ZOOGDIEREN				
Damhert	R			
Edelhert				
Eekhoorn				
Grijze zeehond	R			
Grote bosmuis	R			
Steenmarter				
Wild zwijn				

* Binnen 15 x 15 km

** Binnen 5 x 5 km

Tabel 3: Zwaar beschermde soorten

A) Soorten Bijlage I (AMvB)

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
AMFIBIEN				
Vinpootsalamander	R			
Vuursalamander	R			
Rugstreeppad				
PLANTEN				
Groot zeegras	R			
REPTIELEN				
Adder	R			
Hazelworm	R			
Ringslang	R			
VISSEN				
Beekprik	R			
Bittervoorn	R			
Elrits	R			
Gestippelde alver	R			
Grote modderkruiper	R			
Rivierprik				
VLINDERS				
Bruin dikkopje	R			
Dwergblauwtje	R			
Dwergdikkopje	R			
Groot geaderd witje	R			
Grote ijsvogelvinder	R			
Heideblauwtje	R			
Iepepage	R			
Kalkgrasland-dikkopje	R			
Keizersmantel	R			
Klaverblauwtje	R			
Purperstreep- parelmoervlinder	R			
Rode vuurvinder	R			
Tweekleurig hooibeestje	R			
Veenbes- parelmoervlinder	R			
Veenhooibeestje	R			
Veld-parelmoervlinder	R			
Woud-parelmoervlinder	R			
Zilvrvlek	R			
ZOOGDIEREN				
Das				
Boommarter	R			
Eikelmuis	R			
Gewone zeehond	R			
Veldspitsmuis	R			
Waterspitsmuis	R			

* Binnen 15 x 15 km

** Binnen 5 x 5 km

Tabel 3: Zwaar beschermde soorten

B) Soorten bijlage IV (Habitatrichtlijn)

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
AMFIBIEN				
Poelkikker	R			
Boomkikker	R			
Geelbuikvuurpad	R			
Heikikker	R			
Kamsalamander	R			
Knoflookpad	R			
KEVERS				
Brede geelrand- waterroofkever				
Gestrepte waterroofkever				
Heldenbok				
Juchtleerkever				
LIBELLEN				
Bronslibel				
Gaffelibel	R			
Gevlekte witsnuitlibel	R			
Groene glazenmaker	R			
Noordse winterjuffer	R			
Oostelijke witsnuitlibel	R			
Rivierrombout	R			
Sierlijke witsnuitlibel	R			
PLANTEN				
Drijvende waterweegbree	R			
Groenknolorchis	R			
Kruipend moerasscherm	R			
Zomerschroeforchis	R			
REPTIELEN				
Gladde slang	R			
Muurhagedis	R			
Zandhagedis	R			
VISSEN				
Houting				
Steur	R			
VLINDERS				
Donker pimpemelblauwtje	R			
Grote vuurvinder	R			
Pimpemelblauwtje	R			
Tijmblauwtje	R			
Zilverstreep-hooibeestje	R			

Soort	Rode Lijst -2004	Ruime omgeving *	Omgeving **	Plangebied mogelijk geschikt
WEEKDIEREN				
Bataafse stroommossel	R			
Platte schijfhoren	R			
ZOOGDIEREN				
Baardvleermuis				
Bechstein's vleermuis	R			
Bever	R			
Bosvleermuis				
Brandt's vleermuis	R			
Bruinvis	R			
Euraziatische lynx				
Franjestaart	R			
Gewone dolfin				
Gewone dwergvleermuis				
Gewone grootoorvleermuis				
Grijze grootoorvleermuis	R			
Grote hoefijzemeus				
Hamster	R			
Hazelmuis	R			
Ingekorven vleermuis	R			
Kleine dwergvleermuis				
Kleine hoefijzemeus	R			
Laatvlieger				
Meervleermuis				
Mopsvleermuis				
Nathusius' dwergvleermuis				
Noordse woelmuis	R			
Otter	R			
Rosse vleermuis				
Ruige dwergvleermuis				
Tuimelaar	R			
Tweekleurige vleermuis				
Vale vleermuis	R			
Watervleermuis				
Wilde kat				
Witflankdolfijn				
Witsnuitdolfijn				

* Binnen 15 x 15 km

** Binnen 5 x 5 km